

**До спеціалізованої вченої ради Д 17.127.04
у Класичному приватному університеті**

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, доцента **Бирки Маріана Філаретовича** на дисертаційне дослідження ***Осадчої Катерини Петрівни*** «**Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності**», представлене на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Еволюція інформаційного суспільства стала передумовою для здійснення глобальних змін в усіх сферах суспільної діяльності в Україні, і особливо у національній системі освіти, яка виступає основним інструментом підготовки підростаючого покоління до життєдіяльності в умовах інформатизації, глобалізації та інтеграції.

Глобальне оновлення системи освіти України неможливе без реформування вищої освіти, яка є основним постачальником педагогічних кадрів, які будуть забезпечувати освітню діяльність закладів загальної середньої освіти в умовах інформаційного суспільства.

Водночас, зазначені умови, зумовлюють появу інноваційних ролей, функцій та обов'язків майбутніх вчителів, які вони будуть виконувати у щоденній професійній і педагогічній діяльності.

Однією із таких інноваційних ролей, що актуалізується в умовах інформаційного суспільства, є роль тьютора, яка передбачає виконання вчителем функцій та обов'язків консультанта з питань побудови і реалізації учнями індивідуальної траєкторії навчання.

В межах тьюторської діяльності, з метою ефективної реалізації індивідуального підходу до навчання, вчитель має допомогти кожному учня обрати індивідуальну освітню програму відповідно до власних можливостей та

освітніх потреб, а також забезпечити педагогічний супровід упродовж всього періоду навчання.

Усе вище викладене свідчить про **актуальність обраної теми** докторського дисертаційного дослідження.

Докторська дисертація Осадчої К.П. виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри інформатики і кібернетики Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького «Розробка інтелектуальної системи інформаційного та когнітивного супроводу функціонування національної рамки кваліфікацій» (2015–2016 рр.) (номер державної реєстрації 0015U000257) і «Система підготовки майбутніх фахівців з комп'ютерних наук та інформаційних технологій до професійної діяльності» (2017–2019 рр.) (номер державної реєстрації 0117U004246) та відповідно до Наказу Міністерства освіти і науки України «Про проведення всеукраїнського експерименту з упровадження науково-педагогічного проекту «Школа тьюторської майстерності» № 730 від 30.06.2016. Все це вказує на тісний зв'язок роботи з актуальними науковими програмами, планами і темами.

Аналізуючи основні аспекти **наукової новизни** представленої докторської дисертації необхідно відмітити, що автору вдалося вперше обґрунтувати структуру тьюторської компетентності вчителя закладу загальної середньої освіти та виокремити й деталізувати основні критерії, показники і рівні її сформованості.

Крім того, дуже важливим аспектом новизни дослідження є те, що дисертанткою розроблено концепцію та модель професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності в інформаційно-освітньому середовищі закладу вищої освіти, яка інтегрує цільову, філософсько-світоглядну, теоретико-методологічну, змістово-процесуальну, критеріально-оцінювальну та результативну складові.

Іншими важливими здобутками Катерини Петрівни, що відтворюють наукову новизну дисертаційного дослідження є розроблені та обґрунтовані нею

організаційно-методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності.

Новими фактами, одержаними здобувачем є також визначені нею кваліфікаційні характеристики тьютора та періодизація становлення та розвитку тьюторства в Україні, що охоплює п'ять етапів.

Практичне значення проведеного дисертаційного дослідження, на наш погляд, полягає насамперед в розробці та впровадженні освітньої програми вищої освіти для другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» спеціальності 014.09 «Середня освіта (Інформатика)», яка відтворює інноваційний зміст підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності.

В практику професійної підготовки майбутніх вчителів дисертанткою введено навчально-методичні комплекси з нормативних дисциплін («Тьюторство у сфері освіти» та «Організація дистанційного навчання у навчальному закладі»), розроблено відповідні методичні рекомендації, інтегровано окремі теми у дисципліни для студентів I (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка», а також комплекс професійно орієнтованих вправ для формування тьюторської компетентності й засобів діагностики та контролю за успішністю з нормативних дисциплін.

Дисертація К.П. Осадчої **структурно складається** зі вступу, шести розділів, висновків, списку використаних джерел (601 найменування, з них 103 – іноземними мовами), 14 додатків на 198 сторінках. Загальний обсяг роботи – 705 сторінок, із них основний текст – 417 сторінок. Робота містить 29 таблиць і 12 рисунків. Загальний обсяг роботи, основний текст, кількість малюнків і таблиць відповідають вимогам, що висуваються до докторських дисертацій.

У **вступі** авторкою чітко обґрунтовано актуальність теми дослідження; розкрито його зв'язок з науковими програмами, планами, темами; подано мету, завдання, об'єкт, предмет та концепцію дослідження; представлено методологічні характеристики дисертаційного дослідження, висвітлено особистий внесок здобувача та структуру дисертації.

При змістовному аналізі дисертаційної роботи Осадчої К. П. звертає на себе увагу той факт, що у **перших трьох розділах** авторка проаналізувала значну кількість літературних джерел вітчизняної та зарубіжної літератури з проблеми професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності. Це дозволило визначити сучасний стан (розробленості) проблеми професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності в освітній практиці, детермінувати базові поняття дослідження, здійснити історико-педагогічний аналіз становлення та розвитку тьюторства в освіті України, виокремити й описати сучасні моделі підготовки педагогів до здійснення тьюторської діяльності в Україні та у країнах Європейського Союзу, а також у розвинених країнах Азії й Росії. Крім цього, у першому розділі автором подано методологію дослідження професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності.

Проведений у цих розділах дисертації огляд літератури відповідає меті та завданням наукового дослідження та забезпечив належне теоретичне і методологічне підґрунтя для подальшої розробки концептуальних засад професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності в інформаційно-освітньому середовищі.

У розділі «Концептуальні засади професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності в інформаційно-освітньому середовищі», який є **четвертим розділом** дисертації, автор проводить чітке наукове обґрунтування структури тьюторської компетентності вчителя та критеріїв її сформованості та представляє концепцію професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності в інформаційно-освітньому середовищі і відповідну модель процесу професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності, який починається у бакалавріаті і завершується у магістратурі.

У **п'ятому розділі** – «Організаційно-методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності» автором представлено методику організації такого виду підготовки, яка деталізує відбір

та структурування змісту професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності, його форми, методи, технології та засоби, а також шляхи організації інформаційно-освітнього середовища професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності.

Заключний, **шостий**, розділ дисертаційного дослідження написаний Катериною Петрівною в класичному стилі організації, проведення та аналізу результатів педагогічного експерименту. Представлені в даному розділі матеріали результатів педагогічного експерименту засвідчили ефективність впровадження розроблених організаційно-методичних засад професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності.

Результати дисертаційної роботи досить повно представлені у загальних висновках (с. 442–448). Вони відповідають сформульованій меті та завданням, є повними, чіткими, лаконічними, обґрунтованими, логічно послідовними та відзначаються високим науково-теоретичним рівнем.

Робота доповнюється 14 додатками на 198 сторінках, які мають безсумнівний теоретичний і практичний інтерес і можуть бути використані в професійній підготовці майбутніх вчителів в закладах вищої освіти України.

Отже, дисертаційна робота К.П. Осадчої за своїм змістом і формою є завершеним дисертаційним дослідженням. Предмет дослідження у дисертації розкрито повністю, а її зміст, структура і логіка викладу відповідає послідовності завдань дослідження.

Детальне ознайомлення з текстом дисертації Осадчої К.П. дає підстави стверджувати, що усі **наукові положення і висновки** цілком обґрунтовані, випливають зі змісту роботи, мають теоретичне і практичне значення, а завдяки розробленим теоретико-методологічним засадам забезпечено високу ефективність процесу підготовки майбутніх вчителів до тьюторської діяльності.

Новизна та вірогідність загальних висновків дисертації підтверджуються результатами педагогічного експерименту, у ході проведення якого отримані достовірні дані, що підтверджують висунуті припущення.

Наукові положення, висновки та рекомендації достатньо повно викладені в друкованих працях. За темою дисертації автором видано монографію, а також 48 наукових публікацій (додаток О. с. 687-692), з яких: 4 – навчальні та науково-методичні видання; 20 – статті в наукових фахових виданнях України; 5 – статті в наукових фахових виданнях України, що включені до міжнародних наукометричних баз; 3 – статті у виданнях України, що включені до міжнародних наукометричних баз; 1 – стаття в зарубіжному виданні; 12 – матеріали конференцій; 3 – свідоцтва про реєстрацію авторського права на твір. Зазначені публікації **повністю висвітлюють** основні наукові положення дисертації. Основні положення дисертації Осадчої К.П. доповідалися та обговорювалися під час роботи 24 міжнародних, всеукраїнських та регіональних наукових конференцій.

Вважаємо, що дисертація пройшла належну апробацію; вона є самостійною науковою працею, що має завершений характер.

Детальний аналіз автореферату дисертації дає змогу стверджувати, що його зміст **відповідає основним положенням роботи**, повністю відображає логіку дослідження, його основні результати та пункти наукової новизни. Автореферат оформлений відповідно до чинних вимог.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Загалом відмічаючи високий рівень здійсненого дослідження, вважаємо за доцільне висловити автору окремі **побажання, зауваження і поради**:

1. Визнаючи логіку і глибину наукового аналізу, здійсненого дисертанткою при аналізі понятійно-категоріального апарату, на нашу думку, дослідниці варто було б більше уваги приділити порівняльному аналізу формальної й неформальної підготовки тьюторів.

2. У роботі дисертантка здійснює цілісний аналіз теоретичних та методологічних засад професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності, наголошуючи на тому, що формування мотивації й ціннісного ставлення у майбутніх учителів до тьюторської діяльності є важливою умовою для ефективної професійної підготовки (с. 315). У цьому

контексті бажано було б більш ґрунтовно розкрити проблему мотивації майбутніх учителів до здійснення тьюторської діяльності.

3. Вагомим внеском авторки є виокремлення прогресивних ідей американського і європейського досвіду підготовки тьюторів. Це дало змогу обґрунтувати напрями використання європейського досвіду підготовки тьюторів, що мають адаптаційний потенціал в Україні. Проте, на нашу думку, рекомендації щодо екстраполяції зарубіжного досвіду у освітній простір України набули б більшої ґрунтовності за умови подання їх згідно з певними контекстами чи рівнями вищої освіти.

4. У дослідженні занадто широко представлені теоретичні аспекти дослідження професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності і значно менше практичні.

5. Дисертація виграла б більше, коли б складові моделі професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності у інформаційно-освітньому середовищі закладу вищої освіти було б описано більш повно. Зокрема не вистачає графічного відображення суб'єкт-суб'єктної взаємодії учасників процесу професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності (студентів, викладачів).

6. Достатньо логічно обґрунтованими у часових категоріях, проте дискусійними, є запропоновані дисертанткою визначення «індивідуальна освітня траєкторія» та «індивідуальний освітній маршрут». Адже в Законі «Про освіту» визначено, що «індивідуальна освітня траєкторія – персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти, що формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду, ґрунтується на виборі здобувачем освіти видів, форм і темпу здобуття освіти, суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін і рівня їх складності, методів і засобів навчання. Індивідуальна освітня траєкторія в закладі освіти може бути реалізована через індивідуальний навчальний план.

Загальний висновок.

Аналіз роботи, автореферату й опублікованих наукових праць дає підставу для висновку, що дисертаційна робота Катерині Петрівні Осадчої на тему «Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності» є самостійним і завершеним науковим дослідженням, яке за актуальністю і змістом, обсягом і повнотою викладу її основних результатів у публікаціях відповідає вимогам до докторських дисертацій, що висуваються пп. 9,10,12,13,14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно з постановою Кабінету Міністрів України за № 656 від 19.08.2015, № 1159 від 30.12.2015 р. та № 567 від 27.07.2016 р.), а її автор – Осадча Катерина Петрівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри педагогіки,
психології та теорії управління освітою
Інституту післядипломної педагогічної
освіти Чернівецької області



М.Ф.Бирка

Підпис Бирки М.Ф. засвідчує
В.о. директора Інституту післядипломної педагогічної
освіти Чернівецької області



Т.С.Богачик